

VẤN ĐỀ HƯỚNG NGHIỆP CHO HỌC SINH DÂN TỘC TẠI TÂY NGUYÊN

NGUYỄN NGỌC TÀI*

TÓM TẮT

Trên cơ sở nghiên cứu đặc điểm phát triển kinh tế, điều kiện xã hội, nhu cầu phát triển các ngành nghề, nhu cầu đào tạo nguồn nhân lực tại các tỉnh Tây Nguyên, nhóm nghiên cứu đã đề xuất triển khai thí điểm một số giải pháp giáo dục hướng nghiệp tích cực, năng động hơn trong các trường dân tộc nội trú. Vấn đề trắc nghiệm hướng nghiệp sẽ giúp học sinh có nhận thức đúng về ý nghĩa của lao động nghề nghiệp, từ đó định hướng cho học sinh dân tộc trong các trường nội trú chọn lựa ngành nghề học thích hợp với bản thân và phù hợp với nhu cầu phát triển các ngành nghề tại Tây Nguyên, đáp ứng mục tiêu phát triển kinh tế-xã hội tại địa phương.

ABSTRACT

Issues of vocational education for minority students in Western Highlands

On the basis of studying the features of economic development, social conditions, demands for career development, and needs for training human resources in the provinces in western high lands, the group of researchers suggest deploying in the pilot way some solutions for vocational education solutions more effectively in the resident ethnic schools. The aptitude tests help students with awareness of the meaning of skilled labor. Thereby for the ethnic students in the resident schools are oriented to choose their careers suitable with their abilities and the needs of career development for western high lands, meeting the demands of economic and social development in the locality.

1. Ý nghĩa của công tác hướng nghiệp cho học sinh dân tộc tại các tỉnh Tây Nguyên

Trắc nghiệm hướng nghiệp cho học sinh phổ thông là việc làm cần thiết. Tuy nhiên, công tác hướng nghiệp hiện nay chưa đồng bộ, còn nhiều hạn chế về hình thức tổ chức, nội dung hướng nghiệp, số lượng và chất lượng của đội ngũ chuyên gia tư vấn. Đặc biệt, ở vùng Tây Nguyên, với vị trí địa lý, điều kiện phát triển kinh tế - xã hội mang tính đặc trưng, định hướng nghề nghiệp cho học sinh có tầm

quan trọng đặc biệt. Chính sách phát triển vùng dân tộc Tây Nguyên rất được Đảng và Nhà nước coi trọng, nhưng nguồn nhân lực cho vùng Tây Nguyên chưa xứng tầm với tài nguyên phong phú và tiềm năng phát triển của toàn vùng. Một trong các định hướng phát triển Tây Nguyên và vùng đồng bào dân tộc thiểu số của Nhà nước là “coi trọng việc nâng cao dân trí đối với đồng bào dân tộc và công tác đào tạo đội ngũ cán bộ. Mở rộng thêm các trường nội trú, bán trú, tạo điều kiện cho con em ở vùng sâu, vùng xa được học tập, kể cả bậc học mầm non. Tăng cường đào tạo, bồi dưỡng, tạo nguồn cán bộ, có chính sách đặc biệt,

* ThS, Viện Nghiên cứu Giáo dục Trường Đại học Sư phạm TP HCM

nhất là với cán bộ cơ sở ở các buôn, làng. Đầu tư ngân sách phát triển các trường dạy nghề để thu hút thanh niên dân tộc vào học tập và tiếp cận các ngành nghề mới. Đây là chiến lược lâu dài để đồng bào thiểu số có thể tiếp cận với công nghệ sản xuất hiện đại” (Trích Báo cáo tổng kết công tác Dân tộc các tỉnh Tây Nguyên- 2008)

Hiện nay, học sinh tại các tỉnh Tây Nguyên rất cần được tư vấn trong việc chọn lựa nghề nghiệp cho tương lai để phù hợp với nhu cầu đào tạo nguồn nhân lực tại địa phương. Việc định hướng cho học sinh dân tộc lựa chọn nghề nghiệp trong tương lai thông qua việc làm trắc nghiệm hướng nghiệp là một việc làm có ý nghĩa thực tế với chính địa phương nơi các em sinh sống. Đây chính là vấn đề mà xã hội đang rất quan tâm, các em học sinh dân tộc cần được hiểu rõ về nghề, chọn nghề phù hợp với khả năng của mình. Điều này sẽ giúp gia đình nói riêng và xã hội nói chung tránh được sự lãng phí về thời gian và tiền bạc khi học sinh dân tộc học không đúng nghề, góp phần khắc phục được sự mất cân đối trong đào tạo nguồn nhân lực, nhất là nguồn nhân lực là người dân tộc cho địa phương. Các trường dân tộc nội trú thể hiện sự quan tâm của Đảng và Nhà nước với con em đồng bào dân tộc, mục đích tạo điều kiện cho học sinh dân tộc các vùng xa xôi hẻo lánh được học tập, để trở thành nguồn nhân lực tại chỗ phục vụ cho địa phương. Trường phổ thông dân tộc nội trú là môi trường thuận lợi cho công tác hướng nghiệp đối với học sinh dân tộc.

2. Các giải pháp để thực hiện tốt công tác hướng nghiệp cho học sinh dân tộc tại các tỉnh Tây Nguyên

Trong khi thực hiện đề tài cấp Bộ - B2007.19.34 “**Định hướng nghề nghiệp cho học sinh các trường dân tộc nội trú tại các tỉnh Tây Nguyên**”, nhóm nghiên cứu thấy để tiến hành tốt việc trắc nghiệm hướng nghiệp cho học sinh dân tộc cần phải thực hiện những vấn đề sau:

- Xây dựng chương trình hoàn chỉnh môn giáo dục hướng nghiệp chung cho học sinh phổ thông, trong đó, chú ý tới chương trình phù hợp với học sinh dân tộc. Nên đưa vào chương trình các nội dung như giới thiệu sự phân chia nghề nghiệp theo tâm lý học hiện đại và 6 nhóm nghề diện rộng tương ứng, gồm nhóm phục vụ xã hội, nhóm kỹ thuật, nhóm nghiệp vụ, nhóm quản lý, nhóm nghiên cứu và nhóm nghệ thuật để học sinh nắm rõ hơn về việc phân chia các nhóm nghề hiện nay.

- Tiến hành bồi dưỡng giáo viên thực hiện trắc nghiệm hướng nghiệp thông qua chương trình hướng nghiệp theo chương trình khung dành cho giáo viên để giáo viên có được những kỹ năng giáo dục hướng nghiệp cho học sinh. Nhà nước tiếp tục hình thức đào tạo theo chế độ cử tuyển đối với học sinh dân tộc để tạo nguồn cán bộ nòng cốt cho địa phương.

- Thực hiện phân luồng từ trung học cơ sở để định hướng một phần học sinh học nghề, và trung cấp ngay sau khi tốt nghiệp trung học cơ sở, đáp ứng nguồn nhân lực có thể trực tiếp tham gia lao động sản xuất ngay. Trước hết, cần mở

thêm các trường dạy nghề tại các tỉnh Tây Nguyên.

- Xây dựng các trung tâm hướng nghiệp với đội ngũ chuyên gia có chuyên môn cao để đáp ứng nhu cầu tư vấn ngày càng cao của học sinh và phụ huynh. Tổ chức quảng bá rộng rãi lợi ích của hướng nghiệp. Cần phải thực hiện tốt những nội dung tư vấn như thực hiện trắc nghiệm về tâm lý, lứa tuổi, nhân cách, đặc điểm của kiểu người trong mối tương quan hợp lý với kiểu nghề. Tư vấn viên phải hiểu biết về hệ thống các cơ sở đào tạo từ phổ thông đến cao đẳng, đại học và các loại hình nghề nghiệp, những đặc điểm yêu cầu của mỗi nghề nghiệp cũng như nhu cầu xã hội đối với các nghề nghiệp khác nhau trong hiện tại và hướng phát triển trong tương lai.

- Thành lập phòng hướng nghiệp tại các trường trung học phổ thông dân tộc, ở đó có trang bị máy tính để học sinh có thể làm trắc nghiệm một cách thuận lợi. Đây là một nhu cầu rất thiết thực của các trường trung học phổ thông dân tộc nội trú.

- Kết hợp cho các em học sinh dân tộc đi tham quan tại các cơ sở đào tạo nghề cũng là một giải pháp tốt nếu nó được kết hợp đồng bộ với nhiều giải pháp khác. Khi tham quan, tiếp xúc các cơ sở đào tạo nghề, các em trực tiếp nhìn thấy và hiểu được phần nào tính chất của các nghề. Để thực hiện giải pháp này, cần có sự hợp tác của các cơ sở đào tạo nghề với trường phổ thông. Nhà nước cần ban hành chủ trương, chính sách để các công ty, xí nghiệp có sự gắn kết với các trường phổ thông. Các công ty, xí nghiệp phải ký

hợp đồng thỏa thuận cho học sinh các trường phổ thông được đến tham quan công ty, xí nghiệp, tạo điều kiện thuận lợi cho công tác hướng nghiệp.

Trong các hình thức ngoại khóa, đề nghị nhà trường đưa vào chương trình sinh hoạt hướng nghiệp với việc tham quan thực tế các cơ sở sản xuất, các đơn vị có những nghề nghiệp tương ứng với 6 nhóm nghề diện rộng hiện có tại Tây Nguyên.

- Tăng cường công tác hướng nghiệp thông qua các biện pháp xã hội như thông qua chương trình phát thanh học đường của các Sở Giáo dục - Đào tạo các tỉnh Gia Lai, Kon Tum, Đắk Lắk.

Địa phương cần phát huy vai trò của các phương tiện truyền thông đại chúng như báo chí, mạng Internet để thay đổi thái độ của cộng đồng đối với ngành nghề: để giáo dục cho học sinh có thái độ tích cực và công bằng đối với các ngành nghề trong xã hội cần có sự hỗ trợ của cộng đồng. Xã hội còn khá thiên vị với một số ngành nghề này và xem nhẹ một số ngành nghề khác. Đây chính là rào cản làm giảm tính hiệu quả của hướng nghiệp. Thái độ của người lớn, cụ thể là người thân trong gia đình, cũng ảnh hưởng đến xu hướng chọn nghề của học sinh.

3. Kết luận

Định hướng nghề nghiệp cho học sinh dân tộc thông qua việc thực hiện trắc nghiệm hướng nghiệp cho học sinh là một việc làm cần thiết. Việc làm này phụ thuộc vào nhiều yếu tố cụ thể như chương trình giáo dục hướng nghiệp mang tính đặc trưng cho vùng Tây

Nguyên, đội ngũ tư vấn nghề nghiệp có chuyên môn, các hình thức tổ chức tư vấn phù hợp. Công tác hướng nghiệp phải là một quá trình, gồm nhiều hoạt động cả trong trường lẫn ngoài khóa: các buổi sinh hoạt theo chuyên đề, giới thiệu cho học sinh hệ thống nghề trong xã hội, nhấn mạnh đến những nghề cơ bản đang có nhu cầu về nhân lực cấp thiết; phân tích cho học sinh thấy mỗi ngành nghề có những yêu cầu nào về tâm sinh lý; giúp

học sinh phân tích đặc điểm của bản thân bằng các trắc nghiệm cụ thể để các em tự quyết định lựa chọn nghề nghiệp cho mình. Đặc biệt, cho học sinh tham gia lao động trong các cơ sở sản xuất là một hình thức làm cho các em tiếp xúc với nghề nghiệp tương lai một cách cụ thể nhất. Có như vậy, các em học sinh dân tộc sẽ có thể chọn được ngành nghề phù hợp nhất để theo đuổi và phục vụ một cách hiệu quả nhất cho địa phương của mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục & Đào tạo (1987), *Giáo trình công tác hướng nghiệp trong trường phổ thông*, Nxb Hà Nội.
2. Bộ Giáo dục & Đào tạo (1996), *Định hướng hoạt động lao động hướng nghiệp phục vụ sự nghiệp CNH-HĐH 1996-2000*, Nxb Hà Nội.
3. Bộ Giáo dục & Đào tạo (2003), *Chỉ thị số 33/2003/CT-BGD&ĐT ngày 23-7-2003 về tăng cường giáo dục hướng nghiệp và dạy nghề cho HS phổ thông*.
4. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 4 Khóa VII*.
5. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 2 Khóa VIII*.
6. Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ 9 Khóa VIII*.
7. Kỷ yếu hội thảo (nhiều tác giả) (2007), *Phân luồng học sinh THCS và THPT nhằm đáp ứng nhu cầu đào tạo nghề tại TP Hồ Chí Minh*.
8. Lý Ngọc Sáng, Nguyễn Ngọc Tài (2002), *Hướng nghiệp và trắc nghiệm hướng nghiệp*, đề tài nhánh trong đề tài cấp thành phố, Sở Khoa học và Công nghệ TP Hồ Chí Minh.
9. Nguyễn Ngọc Tài (2002), *Phân tích đối tượng khách hàng để làm tốt công tác tư vấn Tâm lý - Giáo dục hướng nghiệp*, đề tài cấp trường.
10. Nguyễn Ngọc Tài (2004), *Kết quả triển khai bộ trắc nghiệm hướng nghiệp năm nghề điện rộng*, đề tài nhánh trong đề tài cấp thành phố, Sở Khoa học và Công nghệ TP. Hồ Chí Minh.
11. Nguyễn Ngọc Tài (2005), *Xu hướng chọn nghề của học sinh TP Hồ Chí Minh hiện nay và các giải pháp giáo dục hướng nghiệp*, đề tài cấp thành phố, Sở Khoa học và Công nghệ TP Hồ Chí Minh.
12. Tài liệu khác: bộ trắc nghiệm mẫu về Sở thích, Kỹ năng, Khí chất, Cá nhân, Kỹ thuật, Quản lý...